

نورک بوروی

Yel : 1 Saye : 9 9 Mart 1328
اون بش کونده بر چیقار نورک فاندنه جالشیر

اقتصاد

علم اقتصاده جدى وقوفنى حيات وفعاليتى ايله پك پارلاق اثبات ايدىن بىر محرر يىز ، كچن هفته چىقان رساله سنده : « بر تاجرك ، دىيوردى ، لك اهميتلى زمانى سنه باشى ميلانچوسنك تدقيقنه مصادف ايام اولدېنى كى افراد ملت دخى هر شيدىن زياته مملكتنك اقتصادياتيله علاقه دار اولمالى و او ساحه ده كى احوالنى هر شيدىن اول تدقيقه لزوم كورمىلدور . زيرا ، بزم اصل ميزان استقبالىز اوراده در . » و بر قاج سطر صوكره ده : « بركت ، مملكتنه ساده عسكرلرله ، مأموريتله صاحب اولاماز ؛ برده تملك اقتصادى واردور ... اونوعيله كم كه بوكون براولكه نك استىلاى اقتصادى ايله استىلاى عسكرىسى آره سنده فرق ماده پك جوق دكلدر ! »

بزم اعتقادىز جه ده بوسوزلر مملكتمزده لك جوق حاقير بله سى لازم حقيقتلردور : « تورك يوردى » نك جوق اهميت ويرمك ايسته دىكى موضوعلردن بىرى ، توركلك اقتصادى حاللىنى كوروب ، كور-تروب اوكا كوره چارلر آراشديرمق در . بونكله برابر « يورد » شيمدى به قدر آنجى تورك اضنافنك احوالندن باحث بر مقاله چك درجه موفىق اولايىلدى ؛ چونكه « بزده محررلر ، ناطقه پردازلر نادرا بواويده سوز سويلدورلر . » « تورك يوردى » اداره سى ، مملكتمزك طائىلمش تورك مقتصدلرينه حراجت ايتدى دكل ؛ فقط وعددن باشقه بر شى آلامادى ! نهايت تورك دكله ده ، عموم انسانلر كى توركارلى ده آجيان و عثمانلى مملكتنك اقتصادى احوالى صاغلام براصول و نافذ بر نظره تدقيق و تحليل ايله بىن پارووس افندى به حراجت ايتدى ؛ و معاونت تحريرى سنى تأمين ايدىلدى . محترم پارووس افنديك « طنين » و « Jeune Turc » ده كى مقاله لرى علم واقتدارىنى پك آجىق كوسترشمش اولديغندن ، قارلر بزمك بومعاونى تأمين ايتمه ضرندن دولايى ، بمنون اولاجقلىرى ظن ايدىوروز . واقعا پارووس افنديك اقتصادى واجتماعى مسلكلرينك بعض مهم نقطه لرينه « تورك يوردى » اشتراك ايدى حرسه ده خلقي سومك ، آلدىن كلدىكى قدر فقير خلقه يارديم ايتك كى لك مهم بر اساسده موئى اليه اختلافن يوقدره مقدمه مزله محترم مقتصدك يازىلرىنى او قومقدن بر قاج ثابته آليقويدىقمز ايچون قارلر بزمك عفونى رجا ايدىرك سوزى پارووس افندى به بر اقبوروز :

كويلىلر و دولت

تورك ماتى ، عثمانلى دولتنك تماميتنى محافظه ايچون اوغراشمه به مجبور اولدېنى كى ، اونك استقلالنى مدافعه اوغرىنده ده مبادى بوغوشمه به محكومدر . بوكون توركيه ، سياسى و اقتصادى اولق اوزره ايكى درلو اسارتك تضيق

آلتندە قیوراقمەدەر . عثمانلی دولتی سیاستجە قایتولاسیونلارلە ، مراقبە مالیەیی تولیدایدن عهدایلە وساردرلدولرلو مقاولە و معاھدەلرلە باغلانمشدر . بومقاولەلر موجبجە عثمانلی ولایتلارندن بعضلرینک وارداتی بیلە ترهین اولونمشدر . عثمانلی دولتی ، کندلی مملکتندە ایستەدیکی کچی حرکت ایدەمن : مثلاً آوروپا دولتلرینک مساعدهلرینی آلمسزین کۆرک رسومی آرتدیروب اکسیلدەمن ؛ واردات دولتک مہم بر قسمی ، « دیون عمومیہ » دنیان بر اجنبی مؤسسەسی طرفندن طوبالانوب صرف اولونور !

تورکیہ ، آوروپا سرمایەسنە ، آوروپا معمولاتنە ، آوروپا فن وصنعتنە محتاج اولدیقندن ، آوروپا بانقہلرینک ، آوروپا بویوک صنایعک اقتصادی اسارتی آلتنە کیرمشدر ؛ بو اسارت کیتدجکە شدتلیور . عثمانلی حکومتی ، بورج آلمق (استقراض عقد ایتمک) ، تیمور یول یادی رتمق تشبثنە کیرشدیمی ، درحال آوروپا دولتلری اقتصادی تفوقلرندن استفادە ایدەرک سیاسی نفوذلرینی توسیع ایتەنە چالیشیلر . بناء علیہ ، تورکیہ کندیسفی سیاسی اسارتدن تخیلیص ایدەبیلیمک ایچون اول امردە اقتصادی اسارتدن قورتیلما لیدر . تورکیہ ایچون بوندن باشقە خلاص یولی یوقدر . دیپلوماتلرک بیک درلو ایجہ لککری برشی یاپاماز . عثمانلی دولتی اقتصاداً ضعیف بولندجە ، دوستلری اونی ایچیدە جککەر ، دشمنلری صویاجقاردر . عثمانلیلر مستقل یاشامق ایستەرلرسە ، اقتصاداً کندلی ایشلرینی کندیلری کورەبیلەجک بر حالە کلیدرلر ...

اقتصادجە استقلال قازانە بیلیمک ، صنایعک وزراعتک ترقیسنە باغلیدر . زراعتک همان هپسی ، تورکیہ اھالیسنک بویوک اکثریتی کویلیلردر . بناء علیہ اک اول اونلری دوشنمک اقتضا ایدر . تورکیەدە کویلیلر مسألەسی ، عثمانلی دولتک اقتصادی قدرتی یعنی مستقل حیاتی مسألەسیدر .

تورکیەدە کویلیلر مسألەسنە ، باشقە ، دھا عمومی برنقطەدن باقالم : دولت کیمە خدمت ایدر ؟ دولتک اصل وظیفەسی نەدن عبارتدر ؟

دولت ، مثلاً سرمایەدارلردن مرکب یالککز بر صنفە خادم اولە بیلیدیکی کچی زادکاندن عبارت معین برزمرە یەدە خدمت ایدە بیلیر ؛ دولت ، زمام ادبازەیی

النده طوتان افرادی محدود بر حربه ، یا بر عائله به وحی عائله نك بر فردینه دخی خدمت ایده بیلیر . بونلرک کافه سی ، اشیانک حقیقه کنیش بر نظر ایله باقان بر آدمی ممنون ایده من .

بالاده کی سوا لاره ویریه بیله جک یکانه جواب بوجه آتیدر : دولت ، بوتون ملتک ترقی اقتصادیه ومدنیه سنه خادم اولمیلدر . حقیقت بومرکزده اولنجه ، اهلانک اکثریتی کویلیار تشکیل ایدن بر مملکتده حکومت - شبهه سز - اک اول کویلیارک حائی دوشونمیلدر .

شمیدی ده دولت عثمانیه داخلنده یشایان کویلیارک نه حالده بولندقلری ، آنلرک مملکت حیانتده نه کی خدمت ایا ایتدیکنی و کندیلرینه ایلریده نه کی امیدلرک عطف ایدیله بیله جکنی بوراده تدقیق ایده لم :

بو خصوصده تنویر فکره خدمت ایده بیله جک کی معلومات ، مع التأسف پک جزئی و پک فقیردر . شمیدی به قدر کویلیارک حالی ایله همان هیجج برکیمسه - نه حکومت ، نه ده اشخاص - مشغول اولماش و بصورتله زواللیر منسی و متروک قالمشلردر ... آنلر حقنده بیلین بر شی وارسه ، اوده کندیلرینک متصل عسکر و ویرکو ویردکاریدر ؛ کویلیاری بشقه شی ایچون دوشون اولماشدر . بو خصوصده اک زیاده مساحه ایدیلن ده تورک کویلیاریدر . ماکدونیا

وارمنی کویلیارینه کلنجه ، آنلری دوشونوب مدافعه ایده بیله جک حامیلر واردر . ارمنی ، بلغار ، صرب وروم منورلری (افکار منوره اصحابی) کندی ملتداشلری کویلیارک منافعی دوشونمشلر و آنلره معاونت ایتمکدن چکینامشلردر . فقط اونلر ، تورک کویلیاری حقنده سکوت ایتشلر ، بصورتله تورک کویلیارک احتیاجاتی آرایوب صوران هیجج اولماشدر ... ذاتاً مسئله زراعیه نك بر مسئله ملیه شکلی آلمسینه سبب بودر . حقیقهده ایسه ، کویلیار مسئله سی ، ملی بر مسئله اولیوب ملل مختلفه نك کافه سنی علاقه دار ایدن اجتماعی بر مسئله در . کرک بلغار و کرک ارمنی منورلری ایله کویلیاری آره سنده آز چوق مناسبات موجوددر . بو حال ، ارمنی و بلغار منورلرینک عالم مدنیت نظر نده کی نفوذلری آرتدیروب

موقعلاری یوکستمکده در . بناءً علیه اونلر طرفندن وقوع بولان ادعا و طلبلر کندیلر سئک منسوب بولندقلری . ملت نامه یا بیلمش اولق اوزره تلقی ایدیلرور .

تۈرك مەنۇرلىرىنە كەلگەچە، آنلار، بالعكس، كۈپلەردىن يۈز چۈرەمىشەر ۋە بۇسۇرتلە
تۈرك مەلتى سىياسەت خازىنىدە پراقدىقلىرى كېي كەندىلەردى دە مەين بىرغايە املەن
مخروم قالمىشلارد. ذاتا عالم مەنىت نەزەندە عەئالى خىرىستىيانلىرىنىڭ تۈرك ھاكىمىتى
غەلىپىدە بوغۇشۇمقىدە اولادىغىچە دائىر ۋەھاب ھاسىل اولمىسە سەب بودۇر ...

تۈرك مەنورلىرى ، تۈرك كۈبلىرىلە مەنسەپت پەيدا ايتىدىكى و دولتلك سياستەندە خەلق مەنفعى اك ايلرى سۈرۈلدىكى تەقدىردە احوالك دكشە جكەندە هەچ شەبە يوقدر . اوزمان تۈرك مەسئەسى يەنى تۈرك مليقى و تۈركلارك مىلى ترقىلرى مەسئەسى دە ، بلغار ، ارمنى و سائرەك مىلى مەسئەلەلرى سەرەسنە كىرە جك و نەتىجەدە عالم مەدنىت ، آنلرە دخى دىكارلرىنە اولدىنى كىي مەاملەدە بولمىغە مەجبورقالە جقدردە . جال بولە اولجە مەختلف عەصرلر يەنىندە دوام ايدىن مەجادلەلر دخى شەدت حاضەرەسى غائب ايدە جكدرد ؛ زىرا اوزمان طبقات اهلينك مەنافىي يەنىندە بىر مەنسەپت عەمۇمىيە سدا اولاقدر .

بز، ممالك عثمانیه ده کی کوبیلیرک حالی آنجق کندیلیرنک حیات دولتمده کی وضعیتلرندن آکلایه بیلیرز: عثمانلی اردوسی افرادی تشکیل ایدن کوبیلیردر. مشروطیت اداره، خدمت عسکریه بی غیر مسلملرله استانبول اهلایسنه دخی تشمیل ایلدی. فقط بوکون ده عسکرلکدن اک زیاده متااولان ینه کوبیلیردر. چوجوغی عسکره کیدن برکوی عائله سی اک صاعلام برایشجیسندن محروم قالور؛ بو حال، کوبیلنک اقتصادی قوتی شدتله اکسیلیتور. بونکله برابر قرعه نفرائنک عددی ده کیتدکجه آرمقده در. اولجه اهالی اسلامیه دن (۱۸۰) ارکک ایچون بر عسکر آلمقده ایدی. فقط ده صکره (۱۳۵) ده برویش ییلدنبری (۱۰۰) ده برکشی خدمت عسکریه ایله مکلف طوتیلمغه باشلادی.

قانون اساسی موجبہ خدمت عسکریتک غیر مسلم اہالیہ تسمیل
ایلمسندن اسلام کویلیلری ایچون پک بیوک برفانده حصوله کلدی . هر نه قدر
بوکون خریستیانلرده خدمت عسکریه ایله مکلفدر ، اما عین زمانده عسکره

آلە جقلىق مەقدارى تەييارلايدىكەن اھالى اسلامىدەن آلان نىرلىك عددى تەنقىس ايلامىكەندە. بوندىن مەندە بىل تەنقى اعطاسىلە خدمەت عسكەرىدەن مەن طوتىلىق اصولى يەنە مەن ايدىلىش. حال بۇكە بۇ فرستەن اىك زىادە شەر وقىبەلر اھالىسىلە عناصر خرىستىيانىيە استفادە ايلامىكەندە. حكومت عثمانىيە (۱۳۲۷ - ۱۳۴۸) بۇدجە سەندە بىل عسكەرى اولىق اوزە بىر مىليون عثمانىي لىراسى واردات كويسترمەشدى. بۇ حسابە كورە بىل تەنقى يە مەن مقابل خدمەت عسكەرىدەن مەن طوتىلىق جقلىق مەقدارى يەككىرى بىك كىشى يە بالغ اولەجق ايدى. حال بۇكە سەنە مەن كورەنك يالەنك طوقوز اى ظرفىدە عسكەرى بىل تەنقىسى اولىق اوزە طوبالان مەن (۱۳۴۸، ۲۰۴، ۱۳۴۹) غروشە واصل اولەشدى. بۇصورتلە عىن سەنە نەپائتە قدر خدمەت عسكەرىدەن قورتىلانلار اوتوز بىك كىشى يە بالغ اولەنىي آكلاشلىور.

بۇكۇن بۇتون شەر وقىبەلرلىك مسلمان وخرىستىيان اھالىسىنك قىم اعطىي بىل تەنقى سايەسەندە خدمەت عسكەرىدەن قورتىلمەقەدەرلى. اولر، بىل تەنقى اعضاسى، خدمەت عسكەرىيە ايفاسەنە ترجىح ايدىورلى. كوي اھالىسىندە بىر قىم مەنە، بىل تەنقى وىرە بىلىورلى. بىنەنە عىلە خدمەت عسكەرىيە ايفالەنلر اولە اولەنىي كى بۇكۇن دىخى فقير - كويلى مسلمانلر وعلى الخوص تورك كويلىلر بىر. اكر بىل عسكەرى اصولى باقى اولەسە ايدى، فقير كويلىلر دىن عسكەرە آلانلرلى مەقدارى اوتوز بىك دەها آز اولەجق ايدى. بۇكۇن فقير، كويلى تورك عائلەلر دىن اوتوز بىك كىشى، اوتوز بىك زىكىن شەرلى وقىبەلى - اكرىسى تورك اولمايان - عائلەلرلى دولتە اللى لىرا بىل تەنقى وىرەلرەنە مقابل اوچ سەنە عسكەرلىك اىتمە مەجبور اولور. دىمكە زىكىن عەندە عسكەرلىك يۇمىشە بىش غروش ايدىن بىر خدمەتلىر! بىر كويلى ايشچىسى بىش غروش يۇمىشە مەن مقابل طوتىلارلى فقير بىر كويلى عائلەسى اىزىادە محتاج بولندىنى براستنادكەندە محروم براقىلىور. اورتە حالە بولان اھالى اچىون بىل تەنقى سايەسەندە اوچ سەنەك خدمەت عسكەرىدەن قورتىلىق - شەنەسز - آز كارلى بىر مەسئەلە دىكەندە، زىرا او حالە بولان بىر آدم يۇمى

بش دکل، یکر می حتی اوتوز غروش دخی قازانه بیلیر. بوراده حقیقه زنگین آدماری موضوع بحث بیله اتمیورز، زیرا اونلرک دولته اوچ سنه ایچون الی لیرا بدل نقدی ویرملری، کندیلری ایچون پک اهمیتسزدر.

بناءً علیه بدل نقدی ویره رک خدمت عسکریه دن قور تیلیمغه چالیشانلرک عددی کیتدکجه تراید ایلله جکدر. او حالده شیمدیکی اصلاحات عسکریه بیله تورک کوبیلارینک اسکی به نسبت دهها زیاده مقدارده عسکر ویرملری انتاج ایدله جکدر. [*]

شمدی تکالیف مسئله سنی ده تدقیق ایدلم: موسیوهاید بورن A.Heidborn «تورکیه مالیه سی» حقدنه یازمش اولدینی ائرده کوی وقصبه اهالیسنک ویرمکده اولدقلمی تکالیفه دائر عبرت آمیز بر جدول کوستریور. مشار الیهک ترتیب ایلدیکی جدول موجبجه کوی اهالیسی سنه ده (۱۰,۹۰۲,۸۲۰) لیرای عثمانی بلا واسطه تکالیف ویرمکده اولدینی حالده شهر وقصبه اهالیسی آنجیق (۱,۶۴۵,۴۹۸) لیرای عثمانی اعطا ایلکده در. بناءً علیه کوی اهالیسی، قصبه وشهر اهالیسنکد آلای دفعه دهها زیاده ویرکو اعطا ایلکده در. فی الحقیقه کوی اهالیسی، شهر وقصبه اهالیسنه نسبت دهها زیاده در؛ فقط شهر وقصبه اهالیسی ده کوبیلاردن دهها زیاده زنگیندرلر.

اعشار ویرکوسنک ممالک عثمانیه نک جهات مختلفه سنده نه صورتله تقسیم ایلدیکی بر تدقیق ایدیلجه جک اولورسه نتایج آتیله حصوله کلیر:

۱۹۰۹ — ۱۹۱۰ سنه لرینک یگون عوموسی:			نفوس باشنه	
آوروپای عثمانی		۱,۳۶۸,۵۷۰	لیرای عثمانی	۲۷,۷ غروش
آرمنستان و کردستان		۸۸۵,۱۹۹	»	۴۵,۰
عراق		۳۷۸,۲۹۰	»	۲۷,۲
آناتولی		۲,۴۴۰,۸۴۲	»	۳۳,۳
سوریه		۷۵۴,۵۹۰	»	۳۳,۵

[*] بدل عسکری مسأله سی، مجلس مبعوثانده مذاکره اولنورکن حربیه نظارتی تامنا الفاسی طرفنده بولمنش ایشه ده، بالخاصه مخالف مبعوثلرک اصراریلله ابقاسنه قرار ویرلشدر.

یوقاریده کی رقلردن آکلاشیلیورکه اعشار ویرکوسنک باشلیجه قسمنی اعطا ایدن آناتولی اها لیسیدر. نفوس اعتباریله باقیله جق اولورسه ، نفوس باشنه اک زیاده ویرکو ورن آناتولی وسوریه اها لیسیدر . آناتولیده بوئنان برکویلی ارمستانده بولونان برکویلیدن وسطی اوله رق یوزده اوتوز بش نسبتده و آوزوبای عثمانی کویلیلرندن یوزده الی نسبتده دها زیاده ویرکو ویرمکده در . اکر مناستر ولایتی تکالیفی تدقیق ایدرسه ک اوراده نفوس باشنه (۲۰۸) غروش ویرکواصابت ایتدیکنی کوریرز. بناء علیه آناتولیده کویلی ما کدونیا ناک مناستر ولایتنه نظراً یوزده آلتش نسبتده دها زیاده ویرکو ویرمکده در .

اهالینک ویرمکده اولدینی تکالیفک آغیرلغنی آ کلامق ایچون یالکز نفوس باشنه اصابت ایدن ویرکونک مقداری بیلمک - شبهه سز - کافی اولیوب کویلینک اراضیدن نه مقدارده واردات الده ایتدیکنی ده بیلمک لازمدر . بوا یسه ، تورکیه ده کوی زراعتی مسئله عمومیه سنه تعلق ایدر برکیفیتدرکه آنی آیری بر مقاله ده تدقیق ایتمک اقتضا ایلر .

یارروس

تاریخ و آثار عقیقه

مورخ لئون قاهون ومعلم بارتولده کوره

چنکیز خان

(باشی برنجی صابیده)

تورک کوچوک دولتری ، یعنی خانلقاری (قرالقلاری) ، بعضاً قوتلی ونفوذ صاحبی بر شخصک تحت حکمنده بویوک دولتلر ، ایل خانلقلر (ایمپراطورلقلر) تأسیس ایتشاردر . ایل خان ، قوم وقیبله لر پادشاهی دیمکدر . بورادن تورک ایمپراطورلقلرینک ، بر هیئت متحده (قونفده ده راسیون) حالنده